

Xebas Gelbentzu

Auzo baten nortasuna eraikitzen

IÑAKI OTEGI GELBENTZU¹

Xebasen istorioak Iztieta auzoarenarekin bat egiten du eta azken 50 urteotako errenteriar gizartearen bilakaeraren ispilu agertzen zaigu.

Xebas gerra ondorenean jaioa da, Oiartzungo Gurutze auzoko baserri xume bateko maizter familia batean, Txipi-Berrin. Garai hartan baserriko neska baten etorkizuna etxeko lan gogorretik ezkontzara zeraman bide estu bat besterik ez zen, bidean gal ez zedin hor zeuden frankismo garaiko “Escuela Nacional”ak, kristau dotrinak, bekatua, beldurra eta zigorrak.

1965. urtean iritsi zen Xebas Iztieta auzora, ezkonberritan, 22 urterekin. Egun pentsaezina zaigun arrazoinamenduari jarraituaz jarri ziren bizitzen Irun kaleko etxean: “Etxeak lantokitik gertu behar du” esaten zuen bere senarra zenak. Ez zetozen urrundik, Oiartzundik, baina beretzat Errenteriarako auzo berri hartara etortzeak mundu berri batera sartzea izan zen.

Oraindik eraikitzen ari zen auzoa aurkitu zuen eta etxe haiek beraiek bezalako bikote gaztez betetzen ari ziren. Langile auzoa zen hura. Guztiak ziren nonbaitetik etorriak, inguruko herrietako euskaldunak, gutxi bartzuk, eta gehiengoa estatu espainiarretik etorritakoa.

Auzoa parrokiaren inguruan hasi zen egituratzen, San Jose eliza eraikitzeko dirua biltzea izan zen lehen erronka. Xebas ere parrokiaren beharretan hasi zen laguntzen, katekesia, elizako jaiak... Ez zuen kontzientzia politiko handirik, baina gauza bat argi zuen, euskalduna zen eta parrokia berrian meza euskaraz nahi zuen, baita katekesia eta

¹ Mariasun Landa sarien 6. edizioaren “Emakumeei begirada” sariaren lan irabazlea. Epaimahaia: Garazi Lopez de Etxezarreta, Leticia Bermejo, Aizpea Otaegi, Iñigo Imaz eta Eva Domingo.

jaunartzeak ere. Orduan bizi izan zituen Xebasek bere lehen gatazkak. Frankismo garaia zen, erdal giroa zen nagusi eta auzoko euskaldunak erdal uholdearen azpian itotzeko zorian zeuden.

Berehala jabetu zen egoeraz, katekesia euskaraz nahi bazuen berak antolatu beharko zuen. Haur euskaldunak aurkitu eta taldeak osatzeari ekin zion. Intuizio hutsaz, soziolinguistikaren maisuek zenbait urte geroago formulatu zutena egiteari ekin zion: auzoko euskaldunon komunitatea egituratu, trinkotu eta eguneroko bizitzan ikusgarri egin.

Urte haietan antolatu zituen Iztieta Olentzero eta Santa Agedako koruak, eta bereziki mobilizatzen zen jende kopuruagatik garrantzitsuak izan ziren urtero prestatzen zituen “Haur Jaiak”, orga desfile eta guzti.

Urteen joanean baserritik etorritako emakume gazte hura hiritartzen joan zen, mundu ikuskera aldatzen ari zitzaien, kezkak ugaritzen eta kontzientzia pizten: emakumea zen eta euskalduna. Fomento Cultural izenekoan eta Igantzi kaleko emakumeen zentroan parte hartzen hasi zen. Alfabetatzeari ekin zion Donostiako EUTGra joanez Euskaltzaindiaren D titulua lortzeko asmoz.

80ko hamarkadaren bukaeran Iztieta auzoko bizilagunen artean drogamenpekotasunari eta

urbanismoari lotutako arazoei aurre egiteko asmoa indartzen hasi zen. Horrela sortu zen Gurekin auzo elkarte. Han zegoen Xebas, bera izendatu zuten lehendakari. Garai gatazkatsua izan zen. Beste auzoetako elkarrekin eta Askagintzarekin batera antolatu ziren narkotrafikoaren aurkako kanpainak eta egoera urbanistikoa hobetzeko saiakerak.

Xebasek ez du sekula ahaztuko Diputazio Plazako *Hormaren* kontura bizi izan zituenak. Auzoa *Horma* egitearen aurka azaldu zen, elkarretaratze ugari egin ondoren *Hormaren* eraikuntza geldirik zegoen. Halako batean, lanegun batez goizeko hamarrak aldera, langileak azaldu ziren *Horma* bukatzeko asmoarekin. Xebas etxetik jaitsi eta lanak eragozteko asmoz *Hormaren* zutabeei heldu zien. Ertzainak etorri ziren, ugari, baita bizilagunak bildu ere. Langileak alde egin eta bat-bateko manifestazioa antolatuta alkatearengana jo zuten bizilagunek. *Horma* ez zen sekula egin, garaipen txiki bat izan zen.

Auzo elkartearen gerizpean Santo Tomas feria antolatzen aritu da orduz geroztik. Honen harira bururatu zitzaien orain 25 urte elkartearentzat dirua biltzeko taloak egiten hastea. Berak taloak egiteko abildaderik ez daukan arren, baditu beste dohainak, bere inguruan lanerako jendea biltzea-

rena, adibidez. Horrela osatu zuen auzoko emakumeekin talogile taldea, geroztik Oreretan hainbat jaietan taloak egiten eta ikastaroak ematen aritu dena.

Emakumeentzako ekintza eta ikastaro ugari antolatu izan ditu auzoan, ikastaroak ematen ez bada, jantziak josten edo elkartea garbitzen, baina beti lanean.

Izaera bizikoa da Xebas, langilea eta alaia, beti kanturako eta dantzarako prest. Berezkoa du nortasun indartsu hori, etxetik datorkio. Txipi-Berriko amona, Maria Pagola, ere horrelakoa zen, antzinatik datorren emakumeen arteko jakintza-aren jabe eta transmisioaren azken kate-begia. XX. mendearen erdialdea arte Gurutzeko haur guztiak haren eskutik jaiotzen ziren, emakumeengan konfiantza gehiago sortzen baitzuen Mariak herriko medikuak baino. Amonari laguntzen ibilitakoa da Xebas haurra zelarik.

Nortasun indartsu horrek berea, eta guztiona, defendatzera eraman du beti, berdin ertzaina, alkate zein inspektoreen aurrean, gazte zelarik Irungo kaleetan esne partitzen ari zela marmita lurrera bota eta “analízalo ahora” esan zuenean egin zuen bezala.

Iztietara etorri zenetik 60 urte baino gehiago pasa dira, gauzak asko aldatu dira, bere baserria zen Txipi-Berri lurrera bota dute, mundu baten amaieraren seinale, baina aldi berean Iztieta ere jada ez da berdina, euskaltasuna ez zaio arrotza. Bizilagun berriak iritsi dira eta beste arazo batzuk bizi dira auzoan. Urteetan Xebasek etorri berrien integrazioaren alde egindako lanean adibidea aurkitu beharko dugu etorkizunak ekarriko dizkigun erronkei aurre egiteko.